

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

۱۶۷۳

بروشور ترویجی

روش‌های بکارگیری جیره آغازین در تغذیه بره‌های شیرخوار

موسسه تحقیقات علوم دامی کشور

۱۴۰۴

مقدمه

گله‌داران پرورش دهنده گوسفند کشور، معمولاً بره‌ها را در سنین ۴ تا ۵ ماهگی از شیر می‌گیرند، که این عمل علاوه بر طولانی شدن دوره شیرخوارگی، سبب افزایش طول مدت پرواربندی بره‌ها نیز می‌شود. همچنین، فقدان مواد مغذی کافی مورد نیاز رشد بره‌ها در دوران شیرخوارگی، می‌تواند زنده‌مانی بره‌ها را تحت تأثیر قرار داده و از این طریق خسارات قابل توجهی به گله‌داران وارد نماید. اما چنانچه بره‌ها در طول دوره شیرخوارگی، به یک جیره‌آغازین خوش‌خوراک و متوازن از نظر انرژی قابل متابولیسم و پروتئین خام دسترسی داشته باشند، متحمل افت وزنی پس از شیرگیری نشده و کاهش احتمالی تلفات و افزایش زنده‌مانی را به دنبال خواهند داشت. این بره‌ها به دلیل بهبود سرعت رشد، وزن بالاتری هنگام قطع شیر داشته و در نتیجه درآمد بیشتری نیز برای دامدار خواهند داشت.

تعریف

به‌طور کلی جیره‌آغازین که به آن تغذیه خزشی هم گفته می‌شود، عبارت است از جیره‌های تکمیلی که در دوران شیرخوارگی علاوه بر شیر مادر در اختیار بره، بزغاله یا گوساله‌های شیرخوار گذاشته می‌شود. استفاده از این جیره‌ها در اواخر هفته دوم و اوایل هفته سوم بعد از تولد شروع شده و

به‌طور معمول تا پایان دوران شیرخوارگی ادامه دارد. غالب این گونه جیره‌ها از انرژی و پروتئین نسبتاً بالایی برخوردار هستند؛ به‌طوری‌که بتواند کمبودهای احتمالی مواد مغذی مورد نیاز این دام‌ها را برای رشد سریع‌تر جبران کند. در هر صورت هدف از اجرای این روش مدیریتی، سریع‌تر کردن رشد بره‌ها و کوتاه‌تر کردن طول دوره پرورش آن‌ها و در نتیجه، افزایش بازده اقتصادی واحدهای پرورش دهنده گوسفند و بز می‌باشد. به‌طور کلی باید توجه داشت که بازده اقتصادی تغذیه خزشی بره‌ها به کمیت و کیفیت مراتع و خوراک رایج در تغذیه می‌ش‌ها و بره‌ها بستگی داشته و در صورت دسترسی می‌ش‌ها و بره‌ها به مراتعی با علوفه سبز با کیفیت بالا، اجرای تغذیه خزشی توجیه اقتصادی چندانی نخواهد داشت.

موارد استفاده از جیره آغازین

۱. مراتع از نظر کمی و کیفی هم برای تولید شیر می‌ش‌های مولد و هم برای رشد بره‌ها محدودیت داشته باشند.
۲. می‌ش‌ها با نمره وضعیت بدنی کمتر از مقدار مطلوب، زایمان کرده و ظرفیت شیردهی آن‌ها با کاهش مواجه شده باشد.
۳. می‌ش‌ها در دوره شیردهی با خوراک تکمیلی تغذیه شده‌اند، اما عملکرد رشد بره‌ها در حد انتظار نیست.
۴. گله‌هایی که بره‌های آن‌ها تا قبل از ۹۰ روزگی از شیر گرفته می‌شوند، به‌ویژه اگر تا ۷۰ روزگی از شیر گرفته شوند.

۵. گله‌هایی که بره‌های آن‌ها از اواسط پائیز به بعد متولد می‌شوند، بیشتر به جیره خزشی نیاز دارند.
۶. بره‌های دو یا چندقلو که مادر آن‌ها قادر به تولید شیر کافی برای تغذیه تمامی بره‌ها نباشد (شکل ۱).
۷. بره‌هایی که در ۶ الی ۸ هفته پایانی فصل زایش متولد می‌شوند.
۸. در مواردی که هدف، فروش هر چه سریع‌تر بره‌ها و کوتاه کردن طول دوره پرواربندی باشد.

شکل ۱. بره‌های سه قلو که با کمبود شیر مادر مواجه بوده و نیازمند جیره تکمیلی هستند

روش‌های استفاده از جیره آغازین

جیره آغازین بره‌ها، با توجه به سامانه پرورش و شرایط اقتصادی دامدار، می‌تواند با استفاده از علوفه مراتع با کیفیت بالا و یا با استفاده از تغذیه دستی در جایگاه، با بکارگیری مواد خوراکی کنسانتره‌ای پرانرژی و با گوارش-پذیری بالا، صورت گیرد.

۱- تغذیه خزشی در مراتع

این روش در مناطقی مناسب است که مراتع مورد استفاده برای چرا، از پوشش گیاهی قابل توجهی برخوردار بوده و یا به عبارتی مراتع از نوع درجه یک باشند. همچنین در مناطقی که شرایط برای ایجاد مراتع دست‌کاشت وجود داشته باشد، می‌توان با کاشت علوفه‌های با کیفیت بالا، از این روش برای تغذیه خزشی بهره برد. روش اجرای تغذیه خزشی در مراتع به صورت زیر می‌باشد:

۱. اختصاص دادن بخشی از مراتع با کیفیت بالا به بره‌ها با حصارکشی توسط توری (فنس)
۲. حصارکشی بخشی از چراگاه با میله و توری یا تخته، به طوری که فقط بره‌ها به راحتی بتوانند از آن عبور کنند. مورد اخیر (مورد دوم)، در داخل محوطه حصارکشی شده جیره‌آغازین (کنسانتره) در داخل آخور گذاشته می‌شود و بره‌ها با ورود خود به داخل، از آن استفاده می‌کنند (شکل ۲).

شکل ۲. تغذیه بره‌ها با جیره‌آغازین در مرتع

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: روش‌های بکارگیری جیره آغازین در تغذیه بره‌های شیرخوار
نویسندگان: نادر پاپی، سیدجواد علی محمدی جلودار، رسول بابازاده لهی
مدیر داخلی: فتح‌اله بهرامی
ویراستار ترویجی: نرگس عظیمی
تهیه شده در: معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، دفتر شبکه دانش
و رسانه‌های ترویجی
ناشر: نشر آموزش کشاورزی
طراح و گرافیک: فتح‌اله بهرامی
شمارگان: محدود
نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۴
مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی ۶۸۵۸۸ به تاریخ ۱۴۰۴/۱۰/۱۴ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱

۲- تغذیه خزشی در آغل

استفاده از جیره‌آغازین در تغذیه بره‌های شیرخوار که در جایگاه بسته (آغل) پرورش داده می‌شوند، به دو روش امکان‌پذیر است.

۱. جدا کردن بره‌ها از مادر در ساعات مشخصی از شبانه روز و انتقال آن‌ها به یک آغل جداگانه برای استفاده از جیره‌آغازین (شکل ۳).

شکل ۳. تغذیه بره‌ها با جیره‌آغازین در یک آغل جدا از مادر

۲. اختصاص بخشی از آغل نگهداری میش‌ها با نرده‌کشی، به طوری که فقط بره‌ها بتوانند به داخل آن وارد شده و از جیره‌آغازین استفاده کنند.

دستورالعمل بکارگیری جیره‌آغازین

۱. براساس فرمول ارائه شده در جدول ۱، جیره‌آغازین به شکل کاملاً مخلوط آماده شود.
۲. یک جایگاه جدا از مادر، برای بره‌ها در نظر گرفته شود و

یا با استفاده از میله، دیواری با فاصله‌هایی که بره‌ها به راحتی از آن عبور کرده ولی میشل‌ها قادر به عبور از آن نباشند، ایجاد شود (شکل ۴).

۳. از اواخر هفته دوم، به ازای هر رأس بره حدود ۲۰ گرم از جیره آماده شده، در آخور مخصوص بره‌ها ریخته شود.

۴. بره‌ها با خوردن جیره آغازین، به تدریج به آن عادت کرده و مقدار مصرف افزایش خواهد یافت. بنابراین لازم است مقدار خوراک داده شده، کم‌کم اضافه شود.

۵. پس از آن روزانه ۵ تا ۱۰ گرم به ازای هر رأس بره اضافه می‌شود به طوری که در زمان قطع شیر، هر بره بتواند حداقل ۲۵۰ گرم ماده خشک مصرف نماید، تا بتوان آن را قطع شیر نمود.

۶. استفاده از جیره آغازین تا زمان شیرگیری بره‌ها ادامه یابد و پس از آن، از جیره مخصوص دوران پروراندی استفاده شود.

شکل ۴. تغذیه بره‌ها با جیره آغازین در جایگاه بسته با روش خزشی

جدول ۱- فرمول یک نمونه جیره آغازین برای بره‌های شیرخوار

نسبت در جیره (درصد ماده خشک)	ماده خوراکی	ردیف
۱۰	یونجه خرد شده	۱
۱۰	کاه گندم	۲
۱۴/۲	دانه جو خرد شده	۳
۳۰	دانه ذرت خرد شده	۴
۵	سبوس گندم	۵
۳۰	کنجاله سویا	۶
۰/۵	مکمل مواد معدنی و ویتامینه	۷
۰/۳	نمک	۸
۱۹/۶	پروتئین خام	۹
۳/۱۸	انرژی قابل متابولیسم (Mcal/kgDM)	۱۰
۰/۵۵	کلسیم	۱۱
۰/۴۳	فسفر	۱۲

مزایای استفاده از جیره آغازین

۱. عادت کردن بره‌ها به جیره خشک و کاهش استرس از شیرگیری و همچنین کاهش طول دوره انتقال از شیرخوارگی به پرواربندی.
۲. کاهش طول دوره شیرخوارگی و در نتیجه کاهش طول دوره پروار بره‌های نر.
۳. بهبود مقاومت بره‌ها در برابر انگل‌های داخلی با مصرف جیره غنی از پروتئین.
۴. بهبود کیفیت لاشه با تأثیرگذاری بر درجه مرمری شدن گوشت و افزایش بازارپسندی.

۵. انتخاب دام‌های نر یا ماده به عنوان جایگزین در سنین پائین‌تر.

معایب استفاده از جیره آغازین

بکارگیری جیره آغازین در تغذیه بره‌های شیرخوار، علاوه بر مزایای ذکر شده، معایبی هم به همراه خواهد داشت که لازم است مورد توجه بهره‌برداران قرار گیرد.

۱. در مقایسه با روش معمول در واحدهای پرورش گوسفند، نیروی کار و تجهیزات بیشتری مورد نیاز است.

۲. رشد بیش از اندازه معمول بره در دوران شیرخوارگی، می‌تواند افت عملکرد رشد در دوره بعدی را به دنبال داشته باشد.

۳. تغذیه بره‌های ماده با جیره آغازین، می‌تواند به واسطه چاق شدن و کاهش ظرفیت تولید شیر و در نتیجه کاهش عمر تولیدی آن‌ها، اثرات منفی بر عملکرد کلی شیشک‌های جایگزین داشته باشد.

